

Оригинални научни рад

Владимир М. Цветковић¹

Универзитет у Београду, Факултет безбедности, Београд (Србија)

Научно-стручно друштво за управљање ризицима у ванредним ситуацијама, Београд (Србија)

Марко Радовановић²

Министарство унутрашњих послова РС, Београд (Србија)

Срђан Милашиновић³

Криминалистичко-полицијски универзитет у Београду (Србија)

¹ vmc@fb.bg.ac.rs. Рођен 1987. године. Звездара, Димитрија Туцовића 121. За кореспонденцију, 0603738606, vladimirkra@gmail.com

² markobr@yahoo.com. Рођен 1992. године.

³ srdjan.milasinovic@kpu.edu.rs. Рођен 1965. године.

ЧИНИОЦИ УТИЦАЈА НА КОМУНИКАЦИЈУ РИЗИКА ОД КАТАСТРОФА: ДЕМОГРАФСКА И СОЦИО-ЕКОНОМСКА ПЕРСПЕКТИВА

Сажетак: Предмет истраживања представља испитивање ставова грађана о различитим чиниоцима утицаја на спровођење ефикасне комуникације ризика од катастрофа у Републици Србији. Поред тога, циљ истраживања представља научна дескрипција предиктора успешне комуникације ризика од катастрофа. Коришћењем онлајн анкетног упитника, а по принципу снежне грудве, спроведено је анкетање 243 испитаника током јула 2021. године. Резултати вишеструке линеарне регресионе анализе коришћене да се процени експликативна моћ шест изабраних варијабли (пол, године, образовање, брачни статус, запосленост и висина прихода) на перцепцију комуникације ризика од катастрофа показују да је најзначајнији предиктор информисаности о ризицима ниво прихода и пол испитаника. Добијени резултати су од вишеструког научног и практичног значаја за унапређење интегрисане комуникације ризика од катастрофа кроз процес побољшаног разумевања демографске и социо-економске перспективе комуникације.

Кључне речи: катастрофе, ризици, комуникација, чиниоци, иновације, истраживање.

FACTORS OF IMPACT ON DISASTER RISK COMMUNICATION: DEMOGRAPHIC AND SOCIO-ECONOMIC PERSPECTIVE

Summary: The objective of this research was to examine the citizen's attitudes on various factors influencing the implementation of effective communication of disaster risk in the Republic of Serbia. In addition, the research aims to scientifically describe the predictors of successful disaster risk communication. Using an online survey questionnaire, based on the snowball principle, 243 respondents were surveyed during July 2021. The results of multiple linear regression analysis used to assess the explicit power of six selected variables (gender, age, education, marital status, employment, and income level) on the perception of disaster risk communication show that the most important predictor of risk awareness is income level and gender. The results of this research have multiple scientific and practical importance for the improvement of integrated disaster risk communication through the process of improved understanding of the demographic and socio-economic perspective of communication.

Keywords: disasters, risk, communication, factors, innovation, research.

Увод

Недовољност саме процене ризика од различитих катастрофа за развој кохерентне политике управљања ризицима, истакла је актуелност питања комуникације ризика у студијама катастрофа (Bradley et al., 2014; Chakma et al., 2020; Hussaini, 2020; Mano & Raraport, 2019; Vibhas et al., 2019). Комуникација ризика представља процес преношења заинтересованим странама резултата различитих фаза анализе ризика и управљања ризиком (Rowan, 1991). Поред информисања грађана о ризицима настанка природних и техничко-технолошких катастрофа, циљ комуникације ризика је и укључивање заинтересованих страна у процес идентификовања могућих решења (Field, Barros, Stocker, & Dahe, 2012; Janković, 2021; Jha, 2020; Olawuni, Olowoporoku, & Daramola, 2020; Xuesong & Кариси, 2019). Дакле, комуникација ризика о катастрофама представља акт преноса информација између заинтересованих страна о нивоу потенцијалног ризика, значаја и могућих последица тог ризика, као и одлука и акција које треба да буду спроведене у циљу његовог контролисања (Hendtlass, 2008). Представља стални процес стварања и размене информација између група, заједница, институција и појединаца а у циљу припреме, смањења ризика, одговора на опасности и претње (Sellnow & Seeger, 2021).

Функција комуникације ризика од катастрофа односи се на подизање свести, едуковање становништва, подстицање људи да делују, постизање споразума, одржавање поверења у комуникаторе (Bier, 2001), ширење информација током катастрофе, као и помоћ у накнадном опоравку и учење из ситуације (Bradley et al., 2014; Ulmer, Sellnow, & Seeger, 2017). Кључни елементи процеса комуникације ризика су пошиљаоци, односно извор (нпр. менаџери ризика који шаљу упозорења), поруке (нпр. садржај упозорења: информације у облику текста, говора, звука, слике, итд.), канали (телевизија, телефон, сирена упозорења), примаоци и ефекти, односно промене у понашању примаоца као последица процеса комуникације (Altheide, 1995; Couldry & Herr, 2018; Hansson et al., 2020). Ипак, чак и најнапреднији системи раног упозоравања и модели предвиђања доживљавају неуспех уколико се информације не саопште правовремено, јасно и на начин који омогућава крајњем кориснику разматрање опција и адекватно поступање (Fakhruddin, Clark, Robinson, & Hieber-Girardet, 2020). У случајевима одсуства виталних информација, односно постојања делимичних, непредвиђених или непотпуних информација, као што су „црни лабудови“, потешкоће саопштавања ризичних догађаја нарочито су наглашене (Wardman & Mythen, 2016).

У прошлости, комуникација о ризику била је једносмерни пренос информација од стране власти према јавности и није представљала интерактивни проток информација (Glik, 2007). Ипак, двосмерни приступ је (који укључује и традиционалне перспективе „стручњака“ и „лаика“) прикладнији јер укључује стручњаке који раде са јавношћу током читавог процеса комуницирања ризика (Morgan, Fischhoff, Bostrom, & Atman, 2002). Тиме је комуникација о ризику зачела нову фазу која посвећује велику пажњу друштвеном контексту у ком се одвија и реакцијама јавности на информације о ризику од катастрофа. У складу са тим, велики број студија новијег датума (Lachlan, Spence, Lin, Najarian, & Del Greco, 2016; McIntyre, Lachlan, & Spence, 2012; Nelson, Spence, & Lachlan, 2009; Spence et al., 2005) документовао је укљученост људи у различите облике комуникације током свих фаза катастрофа и ризичних догађаја ради учења из истих, смањења несигурности и стицања осећаја личне контроле над ситуацијом. Критична важност комуникације о ризику огледа се у спасавању живота, акцијама потраге и спасавања и напорима за смањење ризика од катастрофа (Mileti, Fitzpatrick, & Farhar, 1992). У литератури, истичу се приоритети комуникације о ризику (Persensky et al., 2004): пружање информација, упознавање са забринутостима заинтересованих страна, изградња поверења и кредибилитета итд.

Преглед литературе

Имајући у виду да је прихватање информација о ризику на локалном нивоу пресудно за успешно управљање ризиком, предуслов ефикасне комуникације о ризику је добро разумевање фактора утицаја на перцепцију људи о информацијама и на њихове одлуке о усвајању препорука доносиоца одлука (Cvetković et al., 2021; Cvetković, Roder, Tarolli, & Dragičević, 2018; Cvetković, Tanasić, Ocal, Nikolić, & Dragašević, 2021; Ocal et al., 2020). У ширем смислу, постоје четири доминантне међусобно повезане променљиве које утичу на реакције људи на комуникацију о ризику: знаци животне средине, друштвени контекст, компоненте упозорења (извор, канал и порука) и карактеристике пријемника (Perry & Lindell, 2006), односно сложена интеракција између наведених компоненти (Breakwell, 2000). Међу различитим демографским (Savage, 1993), социо-економским (Perić & Cvetković, 2019), културолошким (Gierlach, Belsher, & Beutler, 2010) и психолошким факторима утицаја на перцепцију ризика (Alcántara-Ayala & Moreno, 2016), у појединим радовима

(Vischers et al., 2012) апострофира се улога афекта, и у складу са тим, указује на значај истраживања о начину на који комуникација ризиком може изазвати афекат или специфичније емоције.

У процесу тражења информација од традиционалних и друштвених медија, утврђено је да преоптерећеност информацијама и исказани хумор обесхрабрују употребу оба, док веродостојност подстиче употребу традиционалних медија (Austin, Fisher Liu, & Jin, 2012). Поред тога, информације о озбиљности и ефикасности повећавају учесталост преношења порука другима (Vos et al., 2018). Неке од виталних компоненти процеса комуникације о ризику представљају поверење и веродостојност (Peters et al., 1997). Влади и индустрији често недостаје поверење јавности, док се другим изворима, попут потрошачких организација, квалитетних медија, лекара и пријатеља изузетно верује (Frewer, Howard, Hedderley, & Shepherd, 1996; Cvetković, 2021; Cvetković, Adem, & Aleksandar, 2019; Cvetković & Grbić, 2021; Cvetković & Jovanović, 2020; Cvetković, Nikolić, Nenadić, Ocal, & Zečević, 2020). Највећа спремност појединаца да следе препоручене мере примећена је када те информације добијају из сопствене друштвене сфере (друштвени медији и директан контакт са пријатељима и породицом) (Sansom et al., 2021).

Ефикасност поруке о ризику зависи од поверења људи изворима комуникације, које је, са друге стране, под утицајем перцепције знања, стручности и кредибилитета, способности за пружање адекватне помоћи, одговорности, искрености, бриге, као и перцепције ниова корупције унутар власти (Eiser, Donovan, & Sparks, 2015; Harvey & Twyman, 2007; Kääriäinen, 2007; McLean & Ewart, 2015). У том контексту, истичу се две кључне компоненте поверења: поверење у мотиве и поверење у компетенцију (Twyman, Harvey, & Harries, 2008). Ове две компоненте удружено одређују ниво сарадње примаоца и извора информација (Harvey & Twyman, 2007), који потом обликују њихову мотивацију за деловање (National Research, 1989). Значајни фактори утицаја на поверење грађана су и перцепција дикриминације према мањинским групама и веће поверење у локалне него владине изворе (Appleby-Arnold et al., 2019; Van Craen & Skogan, 2015; Wray & Jupka, 2004; Wray, Rivers, Jupka, & Clements, 2006).

Као релевантне карактеристике пријемника у погледу перцепције ризика и одговора истичу се претходно искуство, личне и демографске особине, постојећа уверења (Brunielsson et al., 2018), односно когнитивне пристрасности, попут нереалног оптимизма, и идеолошке оријентације (Breakwell, 2000). Поред опажања већег ризика,

евидентна је и склоност појединаца ка оптимистичним предрасудама или илузијама о нерањивости, односно веровању да ће се катастрофе вероватније догодити другима него себи (Gurmankin, Baron, & Armstrong, 2004; McComas, 2006; Salmon, Park, & Wrigley, 2003). Полазећи од значаја личног искуства са катастрофама за понашања припремљености, Сигрист и сарадници (Siegrist & Gutscher, 2008) су, путем интервјуа лицем у лице, упоређивали људе са искуством поплава са онима који нису имали то искуство али су такође живели у подручјима угроженим поплавама. Том приликом, приметили су значајан фактор потцењивања негативног утицаја повезаног са катастрофом међу испитаницима који нису имали искуство поплава, што даље указује на негативне аспекте комуникације о ризику која се фокусира искључиво на техничке аспекте.

Треба имати на уму да, када јавност жели информације о ризику, више воли јасну поруку у вези са ризицима и повезаним неизвесностима, укључујући природу и обим несугласица између различитих стручњака (Frewer, 2004; Cvetković et al., 2019; Mitrović, 2019; Otašević et al., 2014; Magdalenić, 2010). Штавише, резултат искрености према неизвесностима најчешће је стварање поверење (Svendsen, Yamaguchi, Tsuda, Guimaraes, & Tondel, 2016). Када је реч о саопштавању ризика обавијених научном неизвесношћу, у две експерименталне студије (Rabinovich & Morton, 2012) пронађена је значајна интеракција између уверења о науци и саопштене несигурности, у погледу спремности да се делује у сладу са поруком. Учестала подложност природним катастрофама миграната, етничких мањина и људи из културно и језички разноликих заједница често се доводи у везу са различитим културним баријерама и ограниченим знањем владајућег језика, који умањују њихове могућности тумачења и одговора на упозорења, нарочито ако се има у виду преплављеност комуникације о ризику сукобљеним жаргоном и присуство панике, који додатно усложњавају спровођење ефикасне комуникације (Johansson, 2017; Ogie, Rho, Clarke, & Moore; Shepherd & van Vuuren, 2014). Услед тога, приликом прикупљања информација о ризику, мањине се најчешће ослањају на родбинске и друштвене мреже (Morrow, 1999).

Руководећи се актуелношћу научних истраживања о комуникацијама ризика од катастрофа, предмет квантитативног истраживања представља испитивање ставова грађана о различитим факторима утицаја (демографским и социо-економским) на спровођење ефикасне комуникације ризика од катастрофа у Републици Србији.

Методологија истраживања

Циљ научног истраживања представља научна експликација предиктора (пол, године, образовање, брачни статус, запосленост, приходи) ефикасне комуникације ризика од катастрофа у процесу доношења и саопштавања одлука (графикон 1). У раду се полази од опште хипотезе да постоје утицаји различитих демографских и социо-економских фактора на процес комуникације ризика од природних и антропогених катастрофа.

Узорак и начин прикупљања података

Неслучајним узорковањем по принципу снежне грудве и на бази других погодности како би се заобишли контакти са људима због епидемиолошке ситуације изазване Ковид-19, креиран је онлајн упитник који је постављен на свим релевантним друштвеним мрежама и Веб-сајтовима. Од укупно 410 грађана који су пристали да учествују, 350 је преузело анкетни упитник, док је 60 одбило (укупна стопа одговора била је 85.36%). Од укупног броја испитаника који су преузели анкетни упитник, 243 грађана је одговорило на сва питања у упитнику, док 107 испитаника није дало своје одговоре (стопа завршетка анкетног упитника износи 69.42%). У табели 1 дат је преглед социо-економских карактеристика испитаника обухваћених узорком. Од укупног броја испитаника, жене (53.09%) су незнатно заступљеније у односу на мушкарце (46.91%). У односу на године старости испитаника, најзаступљенији су млађи испитаници (45.27%) до 30 година старости, док је најмање представника старије популације преко 61 године старости живота (14.40%). Испитаници са завршеном средњом школом (45.27%) су најзаступљенији у узорку, док је обухваћено најмање испитаника са завршеним после дипломским студијама (13.58%). Према брачном статусу, највише је испитаника који су ожењени или удати (38.7%), док је најмање испитаника којиј су разведни (1.6%). Поред тога, узорком је обухваћено највише испитаника који су запослени (83.5%), као и испитаника са нижим приходима (58.44%).

Инструмент истраживања

Након систематске анализе већег броја научних радова у којима се обрађује проблематика комуникације ризика од катастрофа (Bouckenooghe, Devos, & Van den Broeck, 2009; Whitmarsh, 2009a, 2009b; Williams et al., 2006) идентификовани су инструменти који су послужили за конципирање анкетних питања. Анкетни упитник садржи две групе питања: а) питања о демографско и социо-економском профилу испитаника; б) питања о комуникацији ризика од катастрофа. Пре нето што се

приступило реализацији истраживања, спроведено је пилот истраживање са узорком од 42 испитаника и које је било засновано на принципу грудве снега. Имајући у виду утврђене недостатке анкетног упитника, њихови резултати нису узети у обзир приликом реализације коначних статистичких анализа. Такво прелиминарно истраживање, омогућило је побољшање дизајна, квалитета питања, тачности скала у самом анкетном упитнику.

Обрада података

У програму за статистичку обраду података (SPSS) су сређени и класификовани сви подаци добијени анкетним испитивањем. Коришћењем дескриптивних статистичких анализа утврђене су дистрибуције одговора на постављена питања. За испитивање утицаја изабраних варијабли на ставове о комуникацији ризика од катастрофа коришћена је вишеструка линеарна регресиона анализа за процену експликативне моћи пет изабраних варијабли на перцепцију утицаја комуникације ризика од катастрофа. У циљу реализације споменуте анализе, првобитним вредностима сваке од изабраних независних променљива додељене су нове шифре односно нумерички кодови: мушкарци, млађе особе, средњошколско образовање, ожењен/удата, запослени, нижи приходи су кодирани као 1; 0 су кодирани сви остали. За потребе детаљнијих анализа, коришћени су Т-тест и Пирсонова корелација. Претпоставке на којима почивају анализе, као што су, претпоставка нормалности, линеарности, мултиколинearности и хомогености варијансе нису биле нарушене (Tabachnick, Fidell, & Ullman, 2007). Кронбахов коефицијент алфа износио је 0.79 и може се рећи да је унутрашња конзистентност Ликертове скале била задовољавајућа.

Резултати истраживања

Предиктори комуникације ризика од катастрофа

Резултати вишеструке линеарне регресионе анализе коришћене да се процени експликативна моћ шест изабраних варијабли (пол, године, образовање, брачни статус, запосленост и висина прихода) на перцепцију комуникације ризика од катастрофа показују да је најзначајнији предиктор информисаности о ризицима ниво прихода ($\beta = 0.181$) који објашњавају 3.02% варијансе, затим следи пол ($\beta = 0.139$, 1.93%). Остале варијабле нису имале статистички значајан допринос моделу. Наведени модел ($R^2 = 0.080$, Adj. $R^2 = 0.057$, $F = 3.43$, $t = 15.92$, $p = 0.000$) који укључује све посматране

независне варијабле објашавања само 5.7% варијансе информисаности о ризицима од катастрофа. Даље анализе показују да је најзначајнији предиктор квалитета комуникације о ризицима статус запослености ($\beta = 0.222$) који објашњава 2.04% варијансе, затим следе приходи ($\beta = 0.213$, 4.16%) и године старости ($\beta = 0.150$, 1.82%). Наведени модел ($R^2 = 0.106$, Adj. $R^2 = 0.084$, $F = 4.67$, $t = 13.05$, $p = 0.000$) који укључује све посматране независне варијабле објашавања 8.4% варијансе квалитета комуникације ризицима од катастрофа (Табела 2 и Графикон 2).

У односу на поверење у пошиљаоце информација о ризицима од катастрофа, резултати показују да је најзначајнији предиктор споменутог поверења статус запослености ($\beta = 0.416$) који објашњава 17.13% варијансе, затим следи пол ($\beta = -0.315$, 9.24%) и године старости ($\beta = -0.169$, 2.31%). Наведени модел ($R^2 = 0.284$, Adj. $R^2 = 0.265$, $F = 15.27$, $t = 17.02$, $p = 0.000$) који укључује све посматране независне варијабле објашњава 26.5% варијансе поверења у пошиљаоце информација. Затим, утврђено је да је најзначајнији предиктор начина реаговања на информације о ризицима од катастрофа статус запослености ($\beta = 0.416$) и објашњава 7.18 варијансе, затим, године ($\beta = 0.321$, 6.35%) и на крају брачни статус ($\beta = -0.185$). Наведени модел ($R^2 = 0.177$, Adj. $R^2 = 0.157$, $F = 8.48$, $t = 12.70$, $p = 0.000$) који укључује све посматране независне варијабле објашњава 17.7% варијансе начина реаговања на информације ризика од катастрофа (Табела 5 и Графикон 1).

Резултати дескриптивних статистичких анализа и релација између изабраних варијабли и комуникације ризика од катастрофа

Резултати истраживања показују да је ниво информисаности грађана о ризицима од катастрофа на нижем нивоу ($\bar{x} = 3.09$, $sd = 1.01$) и само 25.8% испитаника истиче да је на одговарајући ниво упознато са ризицима од катастрофа. На питање „На који начин бисте желели да будете информисани за време катастрофа?“ одговор је дало више од 98% испитаника и том приликом је утврђено да би највећи део испитаника желео да буде информисан преко: 1) интернета ($\bar{x} = 4.00$, $sd = 1.12$); 2) званична саопштења државних органа ($\bar{x} = 3.81$, $sd = 1.23$); 3) телевизије ($\bar{x} = 3.56$, $sd = 1.31$); 4) друштвених мрежа ($\bar{x} = 3.53$, $sd = 1.32$); 4) сиренама за обавештавање грађана ($\bar{x} = 3.49$, $sd = 1.21$); 5) радија ($\bar{x} = 3.21$, $sd = 1.36$); 6) преко мобилног телефона ($\bar{x} = 2.74$, $sd = 1.39$); 7) лично (од врата до врата) ($\bar{x} = 2.53$, $sd = 1.38$); 8) преко фиксног телефона ($\bar{x} = 1.67$, $sd = 1.09$)

(графикон 3). У највећој мери грађани би желели да буду информисани преко интернета, а понајмање преко фиксног телефона. Поред тога, резултати истраживања показују 65.4% испитаника размењује информације о ризицима од катастрофа са својим познаницима и да њих 23.5% сматрају да су корисне оне информације о томе шта је потребно предузети како би се заштитили, док 7.4% истиче да је потребно доставити информације о узроку и начину настанка саме катастрофе која их угрожава.

У односу на процену квалитета издатих упозорења грађанима у претходним катастрофама, утврђено је следеће: а) благовременост издатих упозорења ($\bar{x} = 3.20$, $sd = 1.30$); б) разумљивост саопштених порука ($\bar{x} = 3.27$, $sd = 1.29$); в) упознатост са процедурама поступања након добијених порука ($\bar{x} = 3.15$, $sd = 1.34$); г) поверење у прослеђене поруке ($\bar{x} = 2.85$, $sd = 1.25$); д) начин издавања упозорења ($\bar{x} = 2.99$, $sd = 1.29$); њ) могућност пријема упозорења ($\bar{x} = 3.19$, $sd = 1.32$) (графикон 4). Судаћи по добијеним резултатима, испитаници у највећој мери истичу благовременост издатих упозорења, док са друге стране указују на мање поверење у прослеђене поруке што може да представља озбиљан проблем у процесу управљања у катастрофама.

На питање „Процените ваше могућности за благовремено и адекватно реаговање након издатог упозорења“ утврђено је да су највише вредност забележене код осећаја личне контроле над ситуацијом ($\bar{x} = 3.10$, $sd = 1.15$); затим, способности да се самозаштите ($\bar{x} = 2.88$, $sd = 1.19$); способности су да се евакуишу ($\bar{x} = 2.90$, $sd = 1.23$); и поседовање неопходних ресурса ($\bar{x} = 2.49$, $sd = 1.06$) (графикон 5).

У даљем раду, испитивали смо ниво поверења грађана у различите субјекте који су у прошлости обавештавали грађане о одређеним аспектима ризика од катастрофа и том приликом смо утврдили да је највећи ниво поверења у информације прослеђене од стране надлежних стручних служби и организација (73.7%), затим од стране државних органа (3.7%), политичара (2.1%) и на крају од стране председника (1.7%) и владе (1.5%) (графикон 6). Свакако, значајно је истаћи да 13.6% грађана нема поверење ни у један од споменутих субјеката, што би могло проузроковати озбиљне проблеме у процесу прихватања и поступања по одређеним инструкцијама надлежних органа.

У односу на ограничења пријема релевантних информација о ризицима од катастрофа, утврђено је да су највише вредност забележене код следећих ставова: изложен сам лажним или контрадикторним информацијама ($\bar{x} = 1.70$, $sd = 1.26$); немам приступ каналу преко којег се дистрибуирају ($\bar{x} = 1.81$, $sd = 1.20$); немам радио пријемник или приступ интернету ($\bar{x} = 1.65$, $sd = 1.08$); немам ресурсе за куповину

одговарајућих уређаја ($\bar{x} = 1.77$, $sd = 1.14$); немам вештине или навике за коришћење ($\bar{x} = 1.78$, $sd = 1.23$). Када је реч о разумевању прослеђених информација о ризицима од катастрофа, највише вредности су забележене код разлога недостатка знања о значењу упозоравајућих сигнала ($\bar{x} = 2.23$, $sd = 1.15$); затим, информације су превише сложене ($\bar{x} = 2.04$, $sd = 1.10$); ограничени ментални капацитет ($\bar{x} = 1.85$, $sd = 1.19$); и на крају органичене језичке вештине ($\bar{x} = 1.83$, $sd = 1.15$) (графикон 7).

Резултати Пирсонове корелације показују да постоји статистички значајна повезаност година старости са квалитетом комуникације ризика од катастрофа ($r = -.219$, $p \leq 0.001$ – мала корелација) и начином реаговања након добијене информације ($r = -.208$, $p \leq 0.001$ – мала корелација). Резултати показују да године старости објашњавају 4.78% варијансе квалитета комуникације ризика од катастрофа и 4.32% начина реаговања након добијене информације о ризику. Негативна повезаност показује да што више година особа има са нижим вредностима оцењује квалитет комуникације и начин реаговања.

У даљим анализама, утврђено је да постоји статистички значајна корелација ($r = -.139$, $p \leq 0.05$ – мала корелација) образовања испитаника са степеном исказаног поверења у пошиљаоце информација о ризицима од катастрофа. Образовање испитаника објашњава 1.93% варијансе поверења у пошиљаоце. Са друге стране, установљено је да постоји статистички значајна корелација статуса запослености и оцене начина реаговања након издатих информација о ризицима ($r = .160$, $p \leq 0.05$ – мала корелација). Око 2.56% варијансе начина реаговања би се могло објаснити помоћу статуса запослености. Поред тога, утврђена је статистички значајна корелација између нивоа прихода и следећих варијабли: информисаност о ризицима ($r = .207$, $p \leq 0.01$ – мала корелација), квалитет комуникације ($r = .248$, $p \leq 0.00$ – мала корелација), поверење у пошиљаоце ($r = .395$, $p \leq 0.00$ – мала корелација), и начин реаговања ($r = .161$, $p \leq 0.05$ – мала корелација). Даље анализе показују да приходи објашњавају 4.28% варијанси информисаности о ризицима, затим 6.15% варијансе оцене квалитета комуникације, 15.6% варијансе поверења у пошиљаоце и 2.59% варијансе начина реаговања (Табела 5).

Резултати Т-теста показују да постоји статистички значајна разлика у резултатима између мушкараца и жена у погледу следећих варијабли: информисаности о ризицима ($p = 0.02$); поверења у пошиљаоце ($p = 0.00$); начина реаговања ($p = 0.07$); телевизија ($p = 0.0$); радио ($p = 0.02$); званична саопштења државних органа ($p = 0.00$); мобилним

телефоном ($p = 0.03$); ($p = 0.02$); упознатост са процедурама поступања ($p = 0.02$); поверење у прослеђене поруке ($p = 0.00$). Даље анализе показују да жене у већој мери у односу на мушкарце имају поверење у пошиљаоце информација о ризицима од катастрофа ($\bar{x} = 3.00/2.35$); желеле би да се информишу преко телевизије ($\bar{x} = 4.13/3.35$), радија ($\bar{x} = 3.48/3.03$), званичних саопштења државних органа ($\bar{x} = 3.20/2.90$) и преко мобилног телефона ($\bar{x} = 2.99/2.58$). Са друге стране, мушкарци у већој мери у односу на жене: информисани су о ризицима ($\bar{x} = 3.20/2.90$); истичу да знају начин реаговања ($\bar{x} = 2.85/2.63$); упознати су са процедурама реаговања ($\bar{x} = 3.29/2.91$); имају поверење у прослеђене поруке ($\bar{x} = 3.05/2.52$) (табела 6).

Дискусија

У раду су испитани ставови грађана о различитим чиниоцима утицаја (психолошким, социолошким, политичким) на спровођење ефикасне комуникације ризика од катастрофа у Републици Србији. У богатој ризници података, утврђен је нижи ниво информисаности грађана о ризицима од катастрофа, ниво поверења је највиши у информације прослеђене од стране надлежних стручних служби, грађани би највише желели да буду информисани преко интернета, а понајмање преко фиксног телефона, имају мање поверење у прослеђене поруке и као најозбиљнији недостатак истичу недостатак знања о значењу упозоравајућих сигнала итд.

Позитивна перцепција испитаника је идентификована у погледу употребе телевизије, радија и званичних саопштења државних органа за информисање током катастрофа. Резултати студије коју су спровели Остин и сарадници (Austin et al., 2012) указују да су учесници преваходно тражили информације о томе зашто и како се катастрофа догодила, а затим одговорност, док су информације о корацима одговора које је потребно предузети тражили само када су били високо умешани у догађај. Насупрот томе, испитаници ове студије су тражили и сматрали корисним све релевантне информације о катастрофама, попут узрока и начина настанка, одговорности за догађај и корака одговора које је потребно предузети.

Када је реч ставу према употреби мобилних апликација за комуникацију ризика о катастрофама, које су заступљене широм света и чија се ефикасност добро показала у пракси, испитаници су, у највећој мери, имали изузетно позитиван став, односно у апсолутној мери подржали употребу мобилних апликација за комуникацију ризика о катастрофама. Разматрајући исто питање, Чан и сарадници (Chan, Huang, Mark, & Guo,

2017) су утврдили да су старост и ниво образовања виталне социо-демографске променљиве повезане са тренутном употребом и будућим преференцијама технологије паметних телефона. Међу онима који нису користили мобилне апликације за комуникацију о ризицима, 61,3% је размишљало о преласку на апликацију за паметни телефон. Сходно томе, закључује се о значајној улози споменутих апликација, али и о значају прилагођености информација социо-демографским карактеристикама њихових корисника.

Испитаници мушког пола у већој мери у односу на испитанике женског пола оцењују своју информисаност о ризицима настанка природних и антропогених катастрофа. Родне разлике у споменутом контексту су идентификовале и друге студије. На пример, Вестер-Хербер и сарадници (Wester-Herber & Warg, 2002) су указали на регионалне разлике које могу имати значајан утицај на напоре у комуникацији ризика од катастрофа. У складу са резултатима њихове студије, мушкарци пријављују да имају већи степен знања и информација о активностима које у себи садрже ризике од технолошких катастрофа (Wester-Herber & Warg, 2002). Међутим, Борд и сарадници (Bord & O'Connor, 1997) су установили да жене показују значајно већи ниво забринутости због различитих ризика по животну средину, док су Бринк и сарадници (Brink & Wamsler, 2019) изнели закључке о већој спремности и мотивисаности жена да се укључе у адаптације, односно одговоре на различите поруке ризика од природних катастрофа.

Добијени резултати су указали да не постоји позитивна корелација између година старости и оцене информисаности испитаника. Ови резултати су у супротности са резултатима других емпиријских студија, у којима је старост идентификована као значајан предиктор опаженог знања и нивоа информисаности о ризицима од катастрофа (Zhou, Li, & Zhao, 2003). У погледу старости, Фелдман и сарадници (Feldman et al., 2016) су установили да игра централну улогу у предвиђању извора које људи користе за добијање информација о ризику. Наиме, њихова анализа је идентификовала старост као кључну карактеристику у разумевању претходне употребе и будуће жељене употребе информација о ризику од катастрофе.

Ограничења спроведеног истраживања огледају се у следећем: 1) недовољна заступљеност изразито младих и старих грађана у узорку; 2) недостајући резултати квалитативног истраживања комуникације ризика; 3) већи број истраживачких питања;

4) реализација истраживања у различитим географским регионима Србије; 5) тестирање одређених предности и недостатака комуникације ризика од катастрофа.

Закључак

Традиционални извори информисања, попут радија, телевизије и штампе, коришћени су од давнина у сврхе упозоравања јавности на надлазеће опасности и предлагања мера заштите, како би се последице свеле на најмању могућу меру. Ипак, ови извори информисања имали су мноштво недостатака; немогућност директног преноса информација из погођене области, прекид комуникације између појединаца и надлежних служби услед физичког оштећења критичне инфраструктуре, недоследност у извештавању, сензационализација приче од стране медија итд. Употреба нових технологија у извештавању и упозоравању постала је од пресудне важности у области управљања ризиком од катастрофе.

Како би се повећала ефикасност и ефективност комуникационог процеса предложено је успостављање јединице која би била надлежна за праћење целокупног комуникационог процеса, од првих обавештења па све до окончања катастрофе. Таква јединица, односно служба, имала би за циљ да пружа правремене, истините и објективне информације о догађају, као и да координира комуникацијом између чланова погођене заједнице и надлежних служби. Служба би била задужена за рано упозорење, узбуђивање и обавештење, издавање налога за евакуацију и предлагање заштитних мера путем средстава информисања, док би у току катастрофе примала информације са места догађаја и руководила јединицама заштите и спасавања ради бржег и ефикаснијег одговора. Такође, улога овакве службе би била и спречавање ширења лажних информација и подривања ауторитета.

Спроведено истраживање отвара нова истраживачка питања у чијим оквирима би требало детаљније истражити и проучити различите факторе који утичу на процес комуникације ризика од катастрофа и спровођења различитих стратегија и иновативних решења у овој области. Имајући у виду све веће захтеве за посвећивањем пажње друштвеном контексту, односно перцепцији, ставовима и уверењима становништва, који утичу на њихово тумачење, пријем и одговор на поруке упозорења, импликације истраживања имају изузетно велики значај за доносиоце одлука у Републици Србији.

Литература

- Alcántara-Ayala, I., & Moreno, A. R. (2016). Landslide risk perception and communication for disaster risk management in mountain areas of developing countries: a Mexican foretaste. *Journal of Mountain Science*, 13(12), 2079-2093.
- Altheide, D. L. (1995). *An ecology of communication: Cultural formats of control*: Transaction Publishers.
- Appleby-Arnold, S., Brockdorff, N., Fallou, L., & Bossu, R. (2019). Truth, trust, and civic duty: Cultural factors in citizens' perceptions of mobile phone apps and social media in disasters. *Journal of contingencies and crisis management*, 27(4), 293-305.
- Austin, L., Fisher Liu, B., & Jin, Y. (2012). How audiences seek out crisis information: Exploring the social-mediated crisis communication model. *Journal of applied communication research*, 40(2), 188-207.
- Bier, V. M. (2001). On the state of the art: risk communication to the public. *Reliability Engineering & System Safety*, 71(2), 139-150.
- Bouckenoghe, D., Devos, G., & Van den Broeck, H. (2009). Organizational change questionnaire—climate of change, processes, and readiness: Development of a new instrument. *The Journal of psychology*, 143(6), 559-599.
- Bradley, D. T., McFarland, M., & Clarke, M. (2014). The effectiveness of disaster risk communication: a systematic review of intervention studies. *PLoS currents*, 6.
- Breakwell, G. M. (2000). Risk communication: factors affecting impact. *British medical bulletin*, 56(1), 110-120.
- Breakwell, G. M. (2000). Risk communication: factors affecting impact. *British medical bulletin*, 56(1), 110-120.
- Brynielsson, J., Granåsen, M., Lindquist, S., Narganes Quijano, M., Nilsson, S., & Trnka, J. (2018). Informing crisis alerts using social media: Best practices and proof of concept. *Journal of contingencies and crisis management*, 26(1), 28-40.
- Chakma, U. K., Hossain, A., Islam, K., Hasnat, G. T., & Kabir. (2020). Water crisis and adaptation strategies by tribal community: A case study in Baghaichari Upazila of Rangamati District in Bangladesh. *International Journal of Disaster Risk Management*, 2(2), 37-46.
- Couldry, N., & Hepp, A. (2018). *The mediated construction of reality*: John Wiley & Sons.
- Cvetković, V. (2021). Innovative solutions for disaster early warning and alert systems: a literary review. Paper presented at the XI International scientific conference Archibald Reiss days, November 9-10, 2021. Belgrade, University of Criminal Investigation and Police Studies.
- Cvetković, V. M., Tomašević, K. S., & Milašinović, S. (2019). Security risks of climate change: case study of Belgrade. *Sociološki pregled*, 53(2), 596-626.
- Cvetković, V., & Grbić, L. (2021). Public perception of climate change and its impact on natural disasters. *Journal of the Geographical Institute Jovan Cvijic*, 71(1), 43–58.

- Cvetković, V., & Jovanović, M. (2020). Examination of the factors that influence public perception of mythically-based human behavior in disaster conditions. *Glasnik Srpskog geografskog društva*, 100(2), 161-179.
- Cvetković, V., Nikolić, N., Nenadić, R. U., Ocal, A., & Zečević, M. (2020). Preparedness and Preventive Behaviors for a Pandemic Disaster Caused by COVID-19 in Serbia. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 17(11), 4124.
- Cvetković, V., Öcal, A., & Ivanov, A. (2019). Young adults' fear of disasters: A case study of residents from Turkey, Serbia and Macedonia. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 35, 101095.
- Cvetković, V., Öcal, A., Lyamzina, Y., Noji, E., Nikolić, N., & Milošević, G. (2021). Nuclear Power Risk Perception in Serbia: Fear of Exposure to Radiation vs. Social Benefits. *Energies*, 14, 2464.
- Cvetković, V., Roder, G., Ocal, Adem, Tarolli, P., & Dragičević, S. (2018). The Role of Gender in Preparedness and Response Behaviors towards Flood Risk in Serbia. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 15(12), 2761.
- Cvetković, V., Tanasić, J., Ocal, A., Nikolić, N., & Dragašević, A. (2021). Capacity Development of Local Self-Governments for Disaster Risk Management. . *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 18.
- Eiser, J. R., Donovan, A., & Sparks, R. S. J. (2015). Risk perceptions and trust following the 2010 and 2011 Icelandic volcanic ash crises. *Risk analysis*, 35(2), 332-343.
- Fakhrudin, B., Clark, H., Robinson, L., & Hieber-Girardet, L. (2020). Should I stay or should I go now? Why risk communication is the critical component in disaster risk reduction. *Progress in Disaster Science*, 8, 100139.
- Field, C. B., Barros, V., Stocker, T. F., & Dahe, Q. (2012). Managing the risks of extreme events and disasters to advance climate change adaptation: special report of the intergovernmental panel on climate change: Cambridge University Press.
- Frewer, L. (2004). The public and effective risk communication. *Toxicology letters*, 149(1-3), 391-397.
- Frewer, L. J., Howard, C., Hedderley, D., & Shepherd, R. (1996). What determines trust in information about food-related risks? Underlying psychological constructs. *Risk analysis*, 16(4), 473-486.
- Gierlach, E., Belsher, B. E., & Beutler, L. E. (2010). Cross-cultural differences in risk perceptions of disasters. *Risk Analysis: An International Journal*, 30(10), 1539-1549.
- Glik, D. C. (2007). Risk communication for public health emergencies. *Annu. Rev. Public Health*, 28, 33-54.
- Gurmankin, A. D., Baron, J., & Armstrong, K. (2004). Intended message versus message received in hypothetical physician risk communications: exploring the gap. *Risk Analysis: An International Journal*, 24(5), 1337-1347.
- Hansson, S., Orru, K., Siibak, A., Bäck, A., Krüger, M., Gabel, F., & Morsut, C. (2020). Communication-related vulnerability to disasters: A heuristic framework. *International journal of disaster risk reduction*, 51, 101931.
- Harvey, N., & Twyman, M. (2007). Two-route models of trust in sources of risk communication. *London, UK: University College London*.

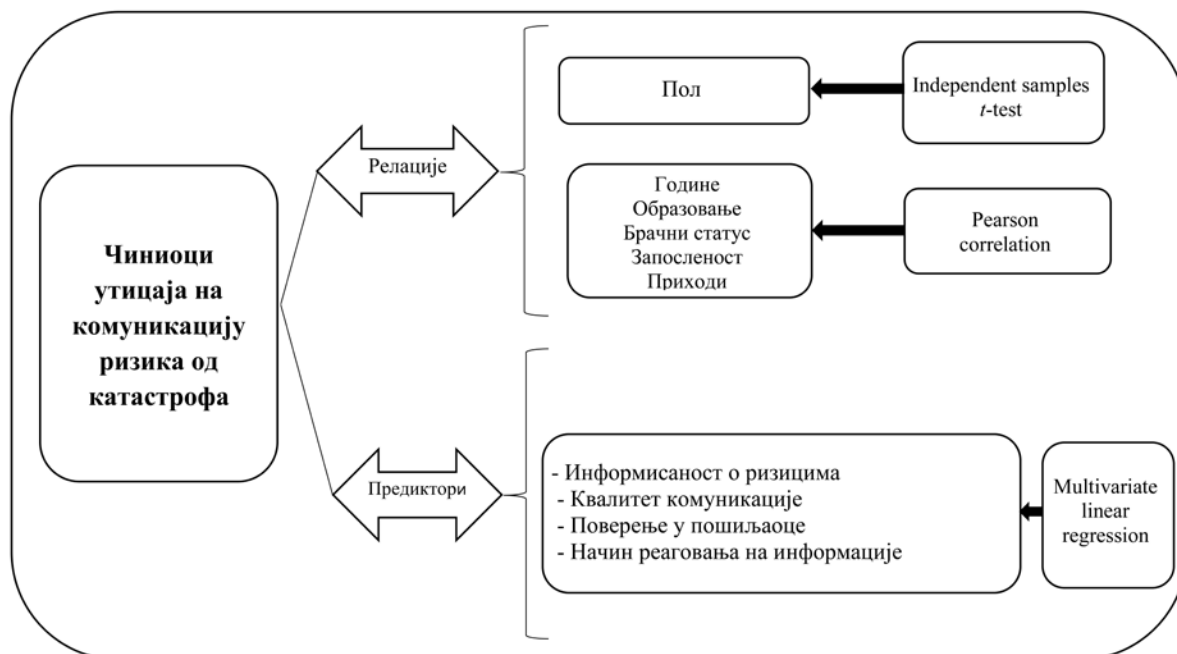
- Hendtllass, C. (2008). Risk Communication Workshop Handbook. New Zealand Centre for Advanced Engineering
- Hussaini, A. (2020). Environmental Planning for Disaster Risk Reduction at Kaduna International Airport, Kaduna Nigeria. *International Journal of Disaster Risk Management*, 2(1).
- Janković, B. (2021). The role of the police in disasters caused by pandemic infectious diseases. *International Journal of Disaster Risk Management*, 3(1), 41-50.
- Jha, D. (2020). Indicator based assessment of integrated flood vulnerability index for Brunei Darussalam. *International Journal of Disaster Risk Management*, 2(2), 47-70.
- Johansson, M. (2017). Experience of data collection in support of the assessment of global progress in the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030—A Swedish pilot study. *International journal of disaster risk reduction*, 24, 144-150.
- Kääriäinen, J. T. (2007). Trust in the police in 16 European countries: A multilevel analysis. *European journal of criminology*, 4(4), 409-435.
- Lachlan, K. A., Spence, P. R., Lin, X., Najarian, K., & Del Greco, M. (2016). Social media and crisis management: CERC, search strategies, and Twitter content. *Computers in Human Behavior*, 54, 647-652.
- Magdalenić, Z. (2010). Toward a sociological understanding of the sustainable development. *Sociološki pregled*, 44(2), 309-324.
- Mano, R., A, K., & Rapaport, C. (2019). Earthquake preparedness: A Social Media Fit perspective to accessing and disseminating earthquake information. *International Journal of Disaster Risk Management*, 1(2), 19-31.
- McComas, K. A. (2006). Defining moments in risk communication research: 1996–2005. *Journal of health communication*, 11(1), 75-91.
- McIntyre, J. J., Lachlan, K., & Spence, P. R. (2012). Attending to the future: The role of learning in emergency response. *Journal of Emergency Management*, 10(1), 41.
- Mileti, D. S., Fitzpatrick, C., & Farhar, B. C. (1992). Fostering public preparations for natural hazards: Lessons from the Parkfield earthquake prediction. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 34(3), 16-39.
- Mitrović, V. L. (2020). Dupli efekti pandemije (korone). *Sociološki pregled*, 54(3), 609-626.
- Morgan, M. G., Fischhoff, B., Bostrom, A., & Atman, C. J. (2002). *Risk communication: A mental models approach*. Cambridge University Press.)
- National Research, C. (1989). Improving risk communication.
- Nelson, L. D., Spence, P. R., & Lachlan, K. (2009). Learning from the media in the aftermath of a crisis: Findings from the Minneapolis bridge collapse. 3(4), 176-192.
- Ocal, A., Cvetković, V., Baytiyeh, H., Tedim, F., & Zečević, M. (2020). Public reactions to the disaster COVID-19: A comparative study in Italy, Lebanon, Portugal, and Serbia. *Geomatics, Natural Hazards and Risk*, 11(1), 1864-1885.
- Ogie, R., Rho, J. C., Clarke, R. J., & Moore, A. (2018). *Disaster Risk Communication in Culturally and Linguistically Diverse Communities: The Role of Technology*.
- Olawuni, P., Olowoporoku, O., & Daramola, O. (2020). Determinants of Residents' Participation in Disaster Risk Management in Lagos Metropolis Nigeria. *International Journal of Disaster Risk Management*, 2(2), 1-18.

- Otašević, B., Trbojević, J., & Mitrović, D. (2014). Motivation for helping behavior after the floods in 2014: The role of personality and national identity. *Sociološki pregled*, 48(4), 485-505.
- Perić, J., & Cvetković, V. M. (2019). Demographic, socio-economic and psychological perspective of risk perception from disasters caused by floods: case study Belgrade. *International Journal of Disaster Risk Management*, 1(2), 31-45.
- Perry, R. W., & Lindell, M. (1989). Communicating threat information for volcano hazards. *Bad Tidings Communications and Catastrophe Hillsdale: Lawrence Erlbaum and Associates*, 62.
- Persensky, J., Browde, S., Szabo, A., Peterson, L., Specht, E., & Wight, E. (2004). Effective risk communication: the nuclear regulatory commission's guidelines for external risk communication. *Washington, DC: United States Nuclear Regulatory Commission*.
- Rabinovich, A., & Morton, T. A. (2012). Unquestioned answers or unanswered questions: Beliefs about science guide responses to uncertainty in climate change risk communication. *Risk Analysis: An International Journal*, 32(6), 992-1002.
- Rowan, K. E. (1991). Goals, obstacles, and strategies in risk communication: A problem-solving approach to improving communication about risks. *Journal of applied communication research*, 19(4), 300-329.
- Salmon, C. T., Park, H. S., & Wrigley, B. J. (2003). Optimistic bias and perceptions of bioterrorism in Michigan corporate spokespersons, fall 2001. *Journal of health communication*, 8(S1), 130-143.
- Sansom, G. T., Aarvig, K., Sansom, L., Thompson, C., Fawkes, L., & Katare, A. (2021). Understanding risk communication and willingness to follow emergency recommendations following anthropogenic disasters. *Environmental Justice*, 14(2), 159-167.
- Savage, I. (1993). Demographic influences on risk perceptions. *Risk analysis*, 13(4), 413-420.
- Sellnow, T. L., & Seeger, M. W. (2021). *Theorizing crisis communication*: John Wiley & Sons.
- Shepherd, J., & van Vuuren, K. (2014). The Brisbane flood: CALD gatekeepers' risk communication role. *Disaster Prevention and Management*.
- Siegrist, M., & Gutscher, H. (2008). Natural hazards and motivation for mitigation behavior: People cannot predict the affect evoked by a severe flood. *Risk Analysis: An International Journal*, 28(3), 771-778.
- Spence, P. R., Lachlan, K. A., & Griffin, D. R. (2007). Crisis communication, race, and natural disasters. *Journal of Black Studies*, 37(4), 539-554.
- Svendsen, E. R., Yamaguchi, I., Tsuda, T., Guimaraes, J. R. D., & Tondel, M. (2016). Risk communication strategies: lessons learned from previous disasters with a focus on the Fukushima radiation accident. *Current environmental health reports*, 3(4), 348-359.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics* (Vol. 5): Pearson Boston, MA.

- Twyman, M., Harvey, N., & Harries, C. (2008). Trust in motives, trust in competence: Separate factors determining the effectiveness of risk communication. *Judgment and Decision Making*, 3(1), 111.
- Ulmer, R. R., Sellnow, T. L., & Seeger, M. W. (2017). *Effective crisis communication: Moving from crisis to opportunity*: Sage Publications.
- Van Craen, M., & Skogan, W. G. (2015). Differences and similarities in the explanation of ethnic minority groups' trust in the police. *European journal of criminology*, 12(3), 300-323.
- Vibhas, S., Bismark, A. G., Ruiyi, Z., Anwaar, M. A., & Rajib, S. (2019). Understanding the barriers restraining effective operation of flood early warning systems. *International Journal of Disaster Risk Management*, 1(2), 1-19.
- Vischers, V. H. M., Wiedemann, P. M., Gutscher, H., Kurzenhäuser, S., Seidl, R., Jardine, C. G., & Timmermans, D. R. M. (2012). Affect-inducing risk communication: current knowledge and future directions. *Journal of Risk Research*, 15(3), 257-271.
- Vos, S. C., Sutton, J., Yu, Y., Renshaw, S. L., Olson, M. K., Gibson, C. B., & Butts, C. T. (2018). Retweeting risk communication: the role of threat and efficacy. *Risk analysis*, 38(12), 2580-2598.
- Wardman, J. K., & Mythen, G. (2016). Risk communication: against the Gods or against all odds? Problems and prospects of accounting for Black Swans. *Journal of Risk Research*, 19(10), 1220-1230.
- Whitmarsh, L. (2009a). Behavioural responses to climate change: Asymmetry of intentions and impacts. *Journal of environmental psychology*, 29(1), 13-23.
- Whitmarsh, L. (2009b). What's in a name? Commonalities and differences in public understanding of "climate change" and "global warming". *Public understanding of science*, 18(4), 401-420.
- Williams, G. C., Lynch, M. F., McGregor, H. A., Ryan, R. M., Sharp, D., & Deci, E. L. (2006). Validation of the " Important Other" Climate Questionnaire: Assessing Autonomy Support for Health-Related Change. *Families, Systems, & Health*, 24(2), 179.
- Wray, R., & Jupka, K. (2004). What does the public want to know in the event of a terrorist attack using plague? *Biosecurity and bioterrorism: biodefense strategy, practice, and science*, 2(3), 208-215.
- Wray, R., Rivers, J., Jupka, K., & Clements, B. (2006). Public perceptions about trust in emergency risk communication: qualitative research findings. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 24(1), 45.
- Xuesong, G., & Kapucu, N. (2019). Examining Stakeholder Participation in Social Stability Risk Assessment for Mega Projects using Network Analysis. *International Journal of Disaster Risk Management*, 1(1), 1-31.

Funding: The research leading to this publication has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under the Grant Agreement 740750 – DAREnet”.

Прилози

Графикон 1: Истраживачки дизајн.

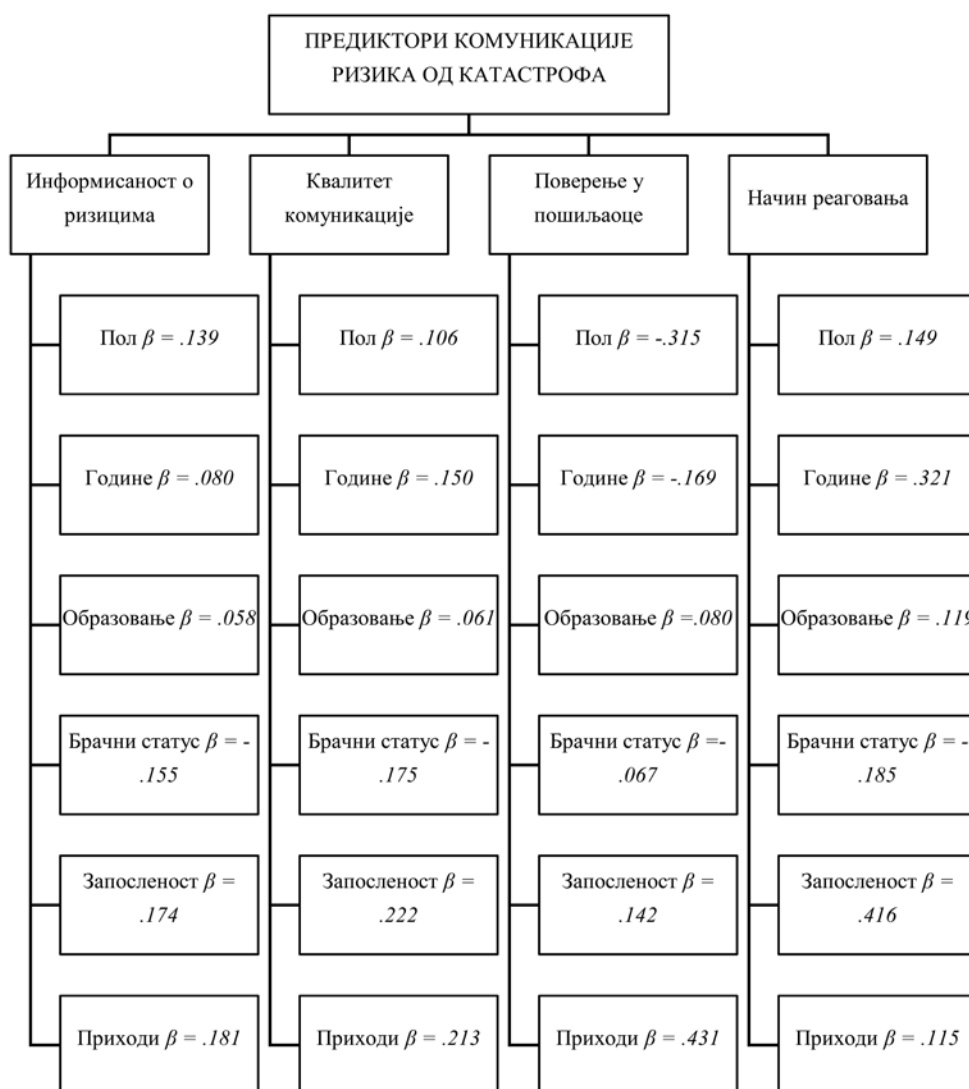
Табела 1: Социо-економске карактеристике испитаника обухваћених узорком

Варијабла	Категорија	N	%
Пол	Мушки	114	53.09
	Женски	129	46.91
Године старости	Млађи (18-30)	110	45.27
	Средовечни (31-60)	98	40.33
	Старији (>61)	35	14.40
Ниво образовања	Средње	110	45.27
	Факултетско	100	41.15
	Мастер и докторат	33	13.58
Брачни статус	Није у вези	36	14.8
	У вези	79	32.5
	Верен/а	30	12.3
	Ожењен/удата	94	38.7
	Разведен/а	4	1.6
Статус запослености	Запослен	203	83.5
	Незапослен	40	16.5
Висина прихода	Нижи приходи	142	58.44
	Виши приходи	101	41.56
УКУПНО		243	100

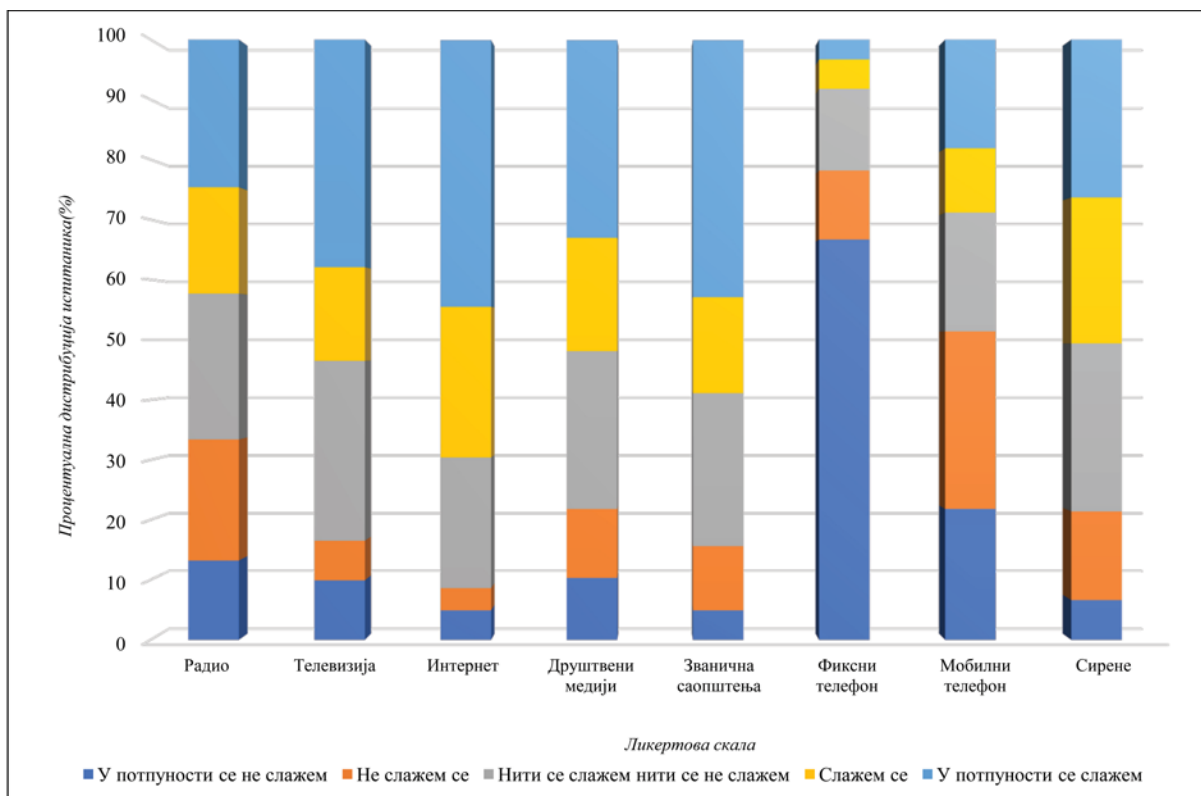
Табела 2: Резултати вишеструке линеарне регресионе анализе фактора утицаја на комуникацију ризика од катастрофа

Предикторска варијабла	Информисаност о ризицима			Квалитет комуникације			Поверење у пошиљаоце			Начин реаговања на информације		
	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>B</i>	<i>SE</i>	β	<i>B</i>	<i>SE</i>	β
Пол	.288	.134	.139*	.259	.155	.106	-.780	.143	-.315**	.306	.126	.149*
Године	.166	.144	.080	.367	.167	.150*	-.419	.153	-.169*	.660	.135	.321**
Образовање	.165	.184	.058	.203	.214	.061	.272	.197	.080	.333	.173	.119
Брачни статус	-.320	.203	-.155	-.426	.236	-.175	-.166	.217	-.067	-.379	.191	-.185*
Запосленост	.381	.212	.174	.574	.247	.222*	.372	.227	.142	.905	.199	.416**
Приходи	.838	.301	.181*	1.163	.350	.213**	2.397	.322	.431**	.529	.283	.115
Adjusted R ²	0.05			0.08			0.26			0.15		

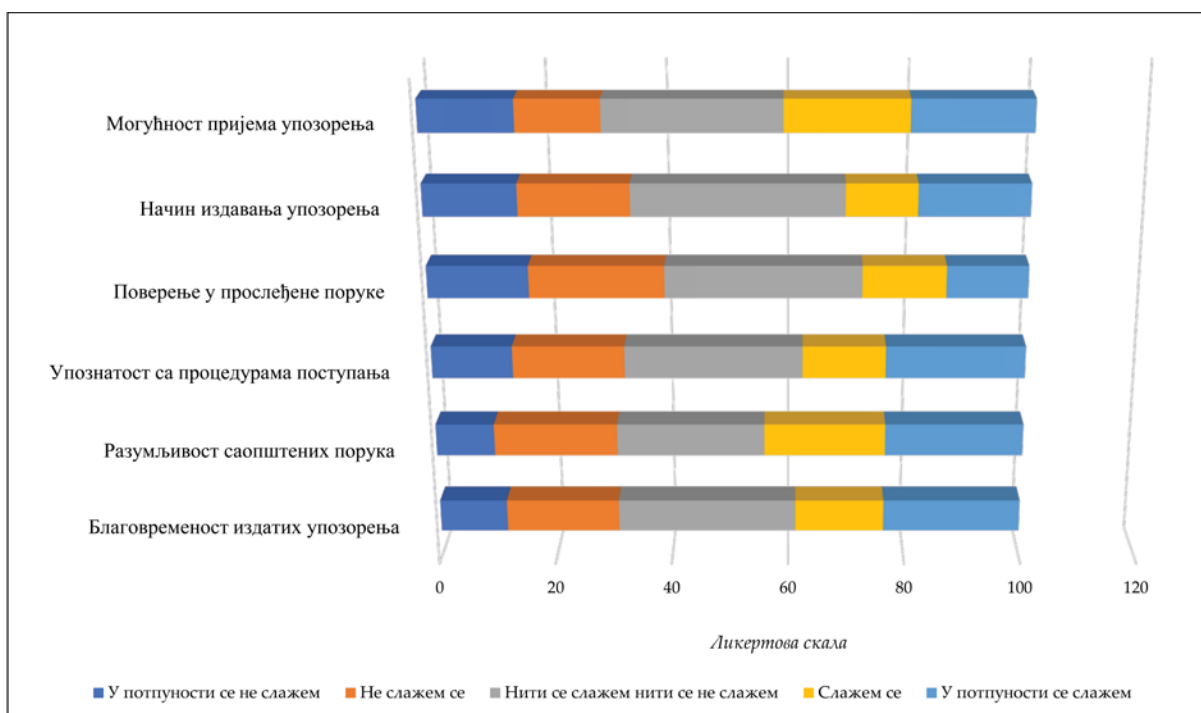
* $p \leq 0.05$; ** $p \leq 0.01$; *B*: нестандардизовани (*B*) коефицијенти; *SE*: стандардна грешка; β : стандардизовани (β) коефицијент.

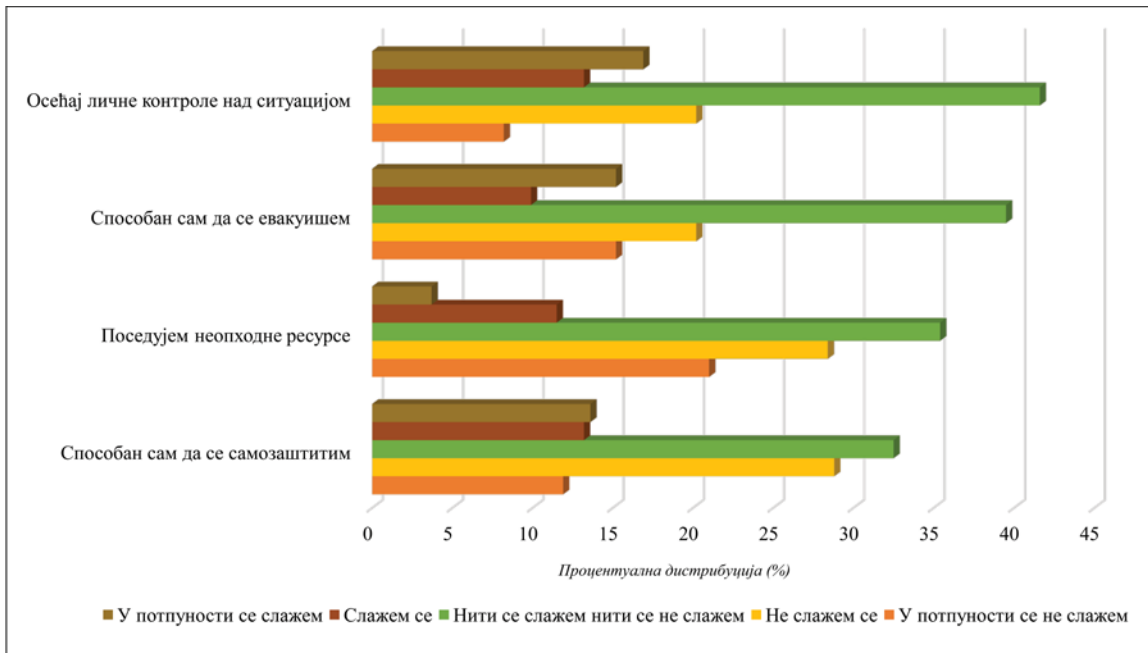
Графикон 2: Предиктори комуникације ризика од катастрофа.

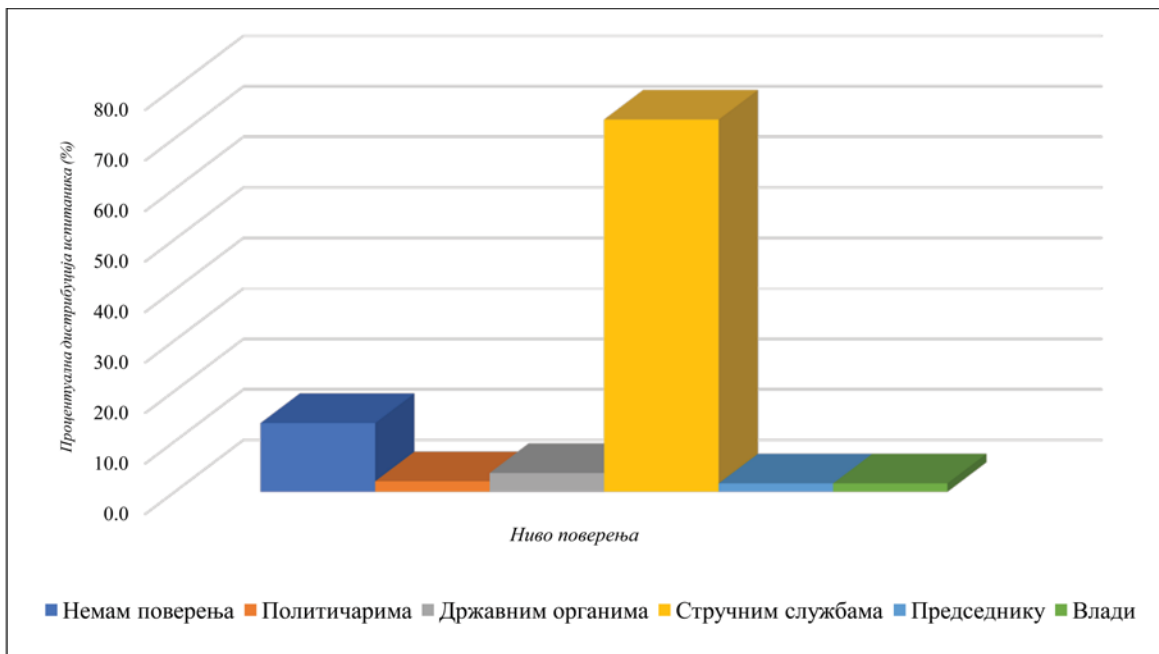
Графикон 3: Дистрибуција одговора на Ликертовој скали о преферираним начинима комуникације ризика од катастрофа.

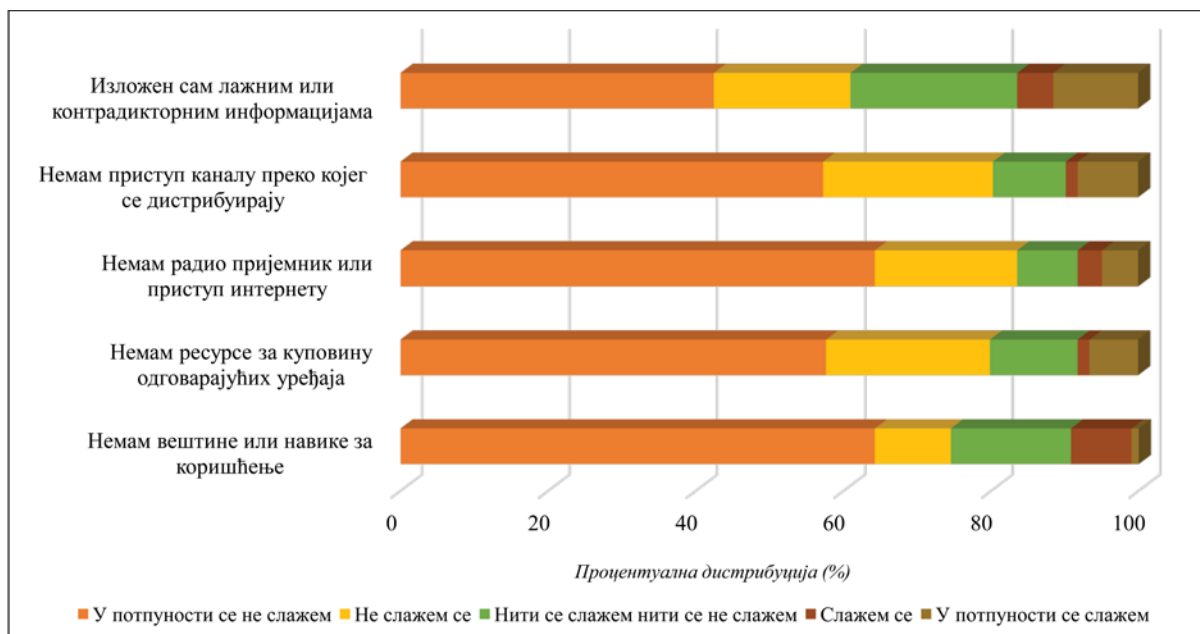
Графикон 4: Дистрибуција ставова испитаника о квалитету комуникације ризика од катастрофа

Графикон 5: Дистрибуција ставова испитаника о могућностима реаговања на издата упозорења о ризицима од катастрофа.

Графикон 6: Дистрибуција ставова испитаника о поверењу у пошиљаоце информација за време катастрофа.

Графикон 7: Дистрибуција ставова испитаника о баријерама комуникације ризика од катастрофа.

Табела 5: Резултати Пирсонове корелационе анализе посматраних варијабли и комуникације ризика од катастрофа

Варијабле	Информисаност о ризицима		Квалитет комуникације		Поверење у пошљаоце		Начин реаговања на информације	
	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r	Sig.	r
Године	.146	.094	.001**	-.219	.076	.115	.001**	-.208
Образовање	.382	.056	.447	.049	.033*	.139	.241	.075
Брачни статус	.186	-.085	.428	.052	.148	-.093	.835	.013
Запосленост	.924	.006	.852	.012	.197	.084	.012*	.160
Приходи	.001**	.207	.000**	.248	.000**	.395	.012*	.161

* $p = 0.05$; ** $p \leq 0.01$.

Табела 6: Резултати Т-теста између пола и одабраних варијабли комуникације ризика од катастрофа

Варијабле	Пол							
	F	t	df	Sig. (2-Tailed)	Мушки X (sd)	Женски X (sd)	Lower	Upper
Информисаност о ризицима	.026	2.25	241	0.02*	3.20 (1.01)	2.90 (0.97)	0.03	0.55
Квалитет комуникације	11.43	1.61	219	0.10	3.01 (1.14)	2.98 (1.13)	-0.05	0.53
Поверење у пошљаоце	61.30	-4.54	235	0.00**	2.35 (1.31)	3.00 (0.88)	-0.92	-0.36
Начин реаговања	4.63	1.77	215	0.07*	2.85 (1.04)	2.63 (0.91)	-0.03	0.48
Телевизија	5.26	-4.87	220	0.00**	3.35 (1.33)	4.13 (1.11)	-1.08	-0.46
Радио	2.92	-2.53	241	0.01*	3.03 (1.38)	3.48 (1.34)	-0.80	-0.10
Интернет	3.18	-0.42	241	0.67	3.98 (1.05)	4.04 (1.23)	-0.35	-0.22
Друштвене мреже	1.24	-1.19	241	0.23	3.45 (1.35)	3.66 (1.27)	-0.55	0.13
Званична саопштења државних органа	6.67	-3.81	217	0.00**	3.59 (1.27)	4.17 (1.09)	-0.88	-0.28
Фиксним телефоном	6.45	-1.14	160	0.25	1.60 (0.97)	1.77 (1.25)	-0.48	0.10
Мобилним телефоном	4.26	-2.16	173	0.03*	2.58 (1.29)	2.99 (1.50)	-0.78	-0.03
Сирене	0.09	-1.46	241	0.14	3.40 (1.23)	3.63 (1.17)	-0.54	0.08

Лично	0.01	-1.36	241	0.17	2.44 (1.34)	2.69 (1.42)	-0.60	0.11
Благовременост издатих упозорења	0.98	1.55	241	0.12	3.30 (1.30)	3.03 (1.30)	-0.07	0.60
Разумљивост саопштених порука	0.978	0.08	241	0.92	3.27 (1.32)	3.26 (1.25)	-0.32	0.35
Упознатост са процедурама поступања	12.60	2.23	215	0.02*	3.29 (1.39)	2.91 (1.21)	0.04	0.71
Поверење у прослеђене поруке	1.07	3.31	241	0.00**	3.05 (1.27)	2.52 (1.13)	0.21	0.85
Начин издавања упозорења	9.09	0.76	216	0.44	3.04 (1.36)	2.91 (1.17)	-0.20	0.45
Могућност пријема упозорења	2.84	0.75	241	0.45	3.21 (1.35)	3.08 (1.28)	-0.21	0.47
Поседовање вештина за самозаштиту	0.32	1.38	241	0.16	2.96 (1.17)	2.74 (1.22)	-0.09	0.52
Могућност евакуације	7.89	-0.62	222	0.53	2.86 (1.31)	2.96 (1.08)	-0.40	0.20
Недостатак знања	0.23	0.12	241	0.90	2.23 (1.19)	2.22 (1.10)	-0.28	0.31

* $p \leq 0.05$;

** $p \leq 0.01$.